

Presentació

El número 22 d'*Anàlisi* està estructurat en dues parts diferenciades: un dossier sobre el Centre d'Investigació de la Comunicació, que va dirigir durant prop de deu anys Wifredo Espina, i tres articles miscel·lanis.

Pel que fa al dossier, l'ha coordinat Daniel Jones i tracta de donar a conèixer, tot fent-ne balanç, tant la recerca que s'ha patrocinat directament des del Centre, com la que aquest ha promocionat de manera més o menys indirecta i, també, l'esforç fet per aplegar les bases documentals que són imprescindibles actualment per al desenvolupament de la recerca sobre la comunicació social. En tractar-se d'un àmbit que ha pres cos recentment entre nosaltres, l'existència d'un centre d'investigació de titularitat pública que completi la tasca duta a terme a la Universitat ha estat important per a la consolidació dels estudis de comunicació. Des d'aquestes pàgines, voldríem destacar la intensa relació i complicitat que ha existit sempre entre el Centre i els universitaris que hi havia a la Facultat, primer, i les diferents facultats, més recentment. Prominents investigadors de les nostres universitats han tingut un paper important en la marxa del Centre col·laborant amb el seu director. Es tracta de casos com els de Manuel Parés, Rosario de Mateo, Daniel Jones, Josep Gifreu o Josep Corbella, entre d'altres.

En donar compte de la recerca duta a terme pel Centre, el que també es fa és esbossar els perfils d'una etapa en la recerca sobre la comunicació social a Catalunya; una etapa que ha tingut unes característiques determinades i que, en el moment actual, probablement s'ha clos i n'ha començat una altra de nova. Segurament, a partir d'ara, els encàrrecs provinents d'institucions diverses i, especialment, d'empreses privades aniran guanyant terreny a la recerca bàsica que s'havia desenvolupat significativament en els darrers anys.

Daniel Jones, a «CEDIC: una dècada en comunicació a Catalunya», aporta una informació detallada dels objectius que han orientat les activitats del Centre, així com també de la seva organització; dels premis a la investigació que ha anat atorgant any rere any; dels ajuts a joves investigadors; de les trobades científiques; dels seminaris Converses a la Pedrera; de les publicacions, tant les fetes directament com en règim de coedició. És així que, en unes quantes planes, tenim una informació precisa i resumida sobre totes les activitats que s'han realitzat al llarg de la seva existència; una informació que no dubtem que serà de gran utilitat per als futurs investigadors.

El treball de Miquel de Moragas es titula «Canvis en la comunicació. Canvis en la recerca sobre comunicació». Tal com diu el títol, Moragas enumera els canvis que s'han produït recentment en el món de la comunicació social. Hi destaca, de manera particular, la complexitat que l'objecte d'estudi ha experimentat en els darrers anys i la multiplicació de les fonts. A causa d'aquestes transformacions, l'autor fa èmfasi en la necessitat del treball en equip. Considera que som en camí de superar l'etapa dels treballs individuals i aconsella l'establiment de xarxes universitàries internacionals per poder encarar els processos de globalització que es produeixen en el camp d'estudi.

El que planteja Moragas és una determinada concepció de la naturalesa epistemològica de les ciències socials. Es tracta d'un tema interessant dins la lògica de les ciències, que seria interessant de desenvolupar però que, fins ara, mai no ha estat tractat de manera seriosa entre nosaltres.

Joan Manuel Tresserras hi inclou un treball que titula «Allò altre que potser hauria pogut fer el CEDIC», on remarca les especials circumstàncies en què es trobava el Centre com a institució directament vinculada al poder polític de la Generalitat. Aquest fet va determinar que la direcció és decidís a fer una tasca de suport a la investigació a través de la creació de bases documentals i l'estimulació de la recerca bàsica. De tota manera, tot i reconèixer la tasca positiva que es va fer impulsada pel Centre, assenyala algunes de les mancances que encara presenta l'àmbit dels estudis sobre la comunicació social a Catalunya. En destaquem el que podríem anomenar la denúncia de la manca de coneixement i reconeixement internacional que té encara la recerca que s'ha fet a Catalunya.

Finalment, el dossier es tanca amb un article meu titulat «La recerca sobre la comunicació social a Catalunya: assaig de realització d'un panorama comprensiu». En aquest article s'intenta donar compte dels treballs que s'han fet en els diferents àmbits en què, tradicionalment, s'ha organitzat la recerca i la docència. Hi ha també un primer intent de donar compte de les adscripcions científiques sota les quals s'ha fet la recerca entre nosaltres. S'hi inclou una bibliografia incompleta però que creiem que pot ser útil per a qui vulgui iniciar-se en el coneixement dels passos que s'han fet a Catalunya en la recerca sobre comunicació social.

Els articles miscel·lanis estan encapçalats per un interessant treball d'Albert Chillón, al qual podríem vincular, encara que amb una temàtica ben diferenciada, el corresponent a Elvira Teruel i Mavi Dolç. Finalment, tenim un treball de l'americà John Mraz

L'article d'Albert Chillón, «El giro lingüístico y su incidencia en el estudio de la comunicación periodística», és molt ambiciós intel·lectualment, i creiem que té formes i pretensions de caire fundacional. Encara que l'autor no ho formulï en aquests termes, sembla que es tractaria d'un intent de fundar o refundar una pretesa ciència del periodisme o de la comunicació periodística, tal com ell l'anomena.

L'intent no és el primer que s'ha realitzat dins d'aquest àmbit; en el mateix article es fa referència a altres iniciatives, algunes antigues, altres molt més

recents i properes, guiades per objectius similars. Recordem, sense anar més lluny, que una de les figures cabdals de les ciències socials del segle XX, Max Weber, al Primer Congrés de l'Associació de Sociòlegs Alemanys, el 1910, reclamava una tal ciència. Hem de recordar també que alguns autors nord-americans van prendre la idea del gran Max Weber i van instituir al seu país corrents de la grandària intel·lectual de l'Escola de Xicago o la Mass Communication Research; que a la mateixa Alemanya existia, quan es va fer la crida per a la creació d'una disciplina científica que tingués com a objecte d'estudi el periodisme, un corrent anomenat «publicística», l'objecte d'estudi més important del qual ja era precisament el periodisme. Hem de destacar aquí que es tracta d'una tradició poc coneguda entre nosaltres que potser caldria recuperar. El que resta latent, com a problema per investigar, en l'article de Chillón és la relació que hi pugui haver entre la ciència que ell reclama i aquests corrents suara esmentats. Hem de pensar que Chillón prové d'una tradició d'ensenyament —de la qual renega— que planteja els estudis professionals de periodisme, sobretot en la seva versió escrita, separats o, en el millor dels casos, en paral·lel amb la teoria de la comunicació de massa, en general. Dins d'aquest esquema, que és el que ha trobat l'autor que ens ocupa i en el qual ell mateix va fer els seus estudis, les assignatures de periodisme es limiten a ensenyar la llengua i unes tècniques de redacció necessàriament limitades. Al costat d'això, el que s'anomenava «teoria de la comunicació» consistia a fer una aproximació, encara que pluridisciplinària, bàsicament sociològica, a la comunicació social.

Amb aquests precedents, Chillón vol anar molt més lluny, i té la pretensió de no circumscriure els estudis periodístics a unes limitades competències de caire lingüístic i de donar-los la volada teòrica que ell creu que els convé. En aquest sentit, vol incorporar al periodisme les aportacions de la filosofia del llenguatge, de la retòrica i la crítica literària.

Davant d'aquests intents, hom hauria d'escatir quines serien les relacions que hi ha entre la comunicació periodística i els estudis que hem englobat com a teoria de la comunicació. És que la comunicació periodística seria una parcel·la d'una ciència més general de la comunicació mediada? O bé, contràriament, la comunicació periodística ho englobaria tot?

El treball de Mavi Dolç i d'Elvira Teruel és enormement suggeridor i engrescador, i també està destinat a estudiar la pràctica periodística. Les autores analitzen la producció periodística des de la llum que els proporcionen disciplines com la retòrica, tant la clàssica com la moderna, la lingüística pragmàtica i les anàlisis sociocognitives. Tot i que els treballs d'Albert Chillón, d'una banda, i el de Mavi Dolç i Elvira Teruel, de l'altra, semblen tenir enfocaments diferents, en el fons comparteixen una finalitat comuna, que no és altra que la de proporcionar un suport sòlid a la producció periodística, a la qual fan superar l'estadi d'una pura pràctica professional, de *thecné*, per esdevenir una disciplina ben fonamentada en la filosofia i la ciència.

És evident que les aproximacions que fan les autores als continguts dels mitjans (en el seu cas és una notícia d'una cadena de televisió) poden resultar molt consistents a causa del potent aparell teòric que empren. Tanmateix, el

que proposen, en realitat, no és una simple tècnica d'anàlisi, sinó que, tal com hem dit més amunt, van pel camí de participar en la construcció d'una ciència de la comunicació mediada, encara que no ho expressin programàticament.

De tota manera, com en el cas de l'article d'Albert Chillón, ens queden temes sense resposta o punts de partença dubtosos, sobre els quals valdria la pensa de continuar investigant. Creiem que s'hauria de treballar en l'aplicació de la retòrica en les anàlisis periodístiques. Pensem que una cosa és l'aparell analític, fàcilment destacable de la tradició retòrica i poètica, i una altra, els plantejaments lògics i epistemològics que hi ha en la retòrica d'Aristòtil o en la teoria de l'argumentació de Chaïrm Perelman.

D'altra banda, resta clar que la lingüística pragmàtica pot proporcionar eines adients per a la interpretació de la comunicació periodística. Tanmateix, creiem que a aquesta teoria filosòfica i lingüística encara no se li ha tret tot el partit. Per exemple, ampliar la perspectiva de la lingüística pura a la filosofia del llenguatge crec que enriquiria molt les capacitats explicatives d'una tal aproximació.

Dit tot això, cal manifestar la satisfacció del consell de redacció d'*Anàlisi* pel fet que en les nostres planes es plantegin temes de la grandària teòrica com els que ens han ocupat. Són temes controvertits que podrien provocar el debat teòric imprescindible en l'activitat científica.

El darrer treball és el de John Mraz i tracta del fotoperiodisme i el seu paper en l'establiment de la cultura política mexicana contemporània. Dins l'àrea de l'Amèrica Llatina, Mèxic ha tingut un paper molt significatiu amb els seus processos revolucionaris. El règim polític que s'implantà era molt original i mai no fou una simple transposició de les democràcies liberals europees o dels Estats Units. El treball reivindica el paper del fotoperiodisme; l'autor denuncia el fet que sovint se l'ha menystingut o, si més no, que ha estat poc estudiat.

La veritat és que entre nosaltres tampoc no hi ha gaires treballs sobre aquest tema; per exemple, la nostra revista es pot dir que no l'ha tractat mai.

Finalment, voldria anunciar que, dins el present número, els nostres lectors i col·laboradors hi trobaran unes normes bàsiques destinades a fixar la presentació formal dels treballs que aspirin a ser publicats. No es tracta encara d'un llibre d'estil, però hem de dir que iniciem el camí vers aquesta direcció.

És una pura evidència que si els treballs subjectes a ser publicats se'ns presenten elaborats a partir d'unes normes mínimes iguals per a tothom, la tasca d'edició serà molt més fàcil i els resultats finals, en el camp de l'edició, millors. Per aquest motiu, demanem que, a partir d'ara, els autors s'atinguin a les normes mínimes que proposem. Naturalment, estem oberts als suggeriments que se'ns puguin fer per tal de perfeccionar les nostres normes d'estil. Tal com ja hem dit, es tracta d'un camí que iniciem i que, amb el temps, volem perfeccionar.